

จารึกใหม่ที่ศรีเทพ

จารึกใหม่ที่ศรีเทพ ๒ หลักนี้ได้ตีพิมพ์ในหนังสือเรื่อง จารึกแห่งประเทศกัมพูชา (Inscriptions du Cambodge) เล่ม ๗ ค.ศ. ๑๙๖๔ (พ.ศ. ๒๕๐๗) ของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ หน้า ๑๕๖-๑๕๘ แม้จะได้ตีพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสมานานถึง ๑๔ ปีแล้วก็ตาม ข้าพเจ้าเข้าใจว่ายังไม่มีผู้ใดได้เคยแปลออกเป็นภาษาไทย ข้าพเจ้าจึงขอแปลออกไว้ ณ ที่นี้

เราได้เคยรู้จักจารึกหลักหนึ่งซึ่งมาจากเมืองศรีเทพ อำเภอวิเชียรบุรี (ปัจจุบันนี้ตั้งเป็นอำเภอศรีเทพแล้ว) จังหวัดเพชรบูรณ์มานานแล้ว จารึกหลักนี้รักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ที่กรุงเทพฯ ภายใต้อาณัติหมายเลขที่ ๔๙๙ และ นายจันท์พระ (B.C. Chhabra) ก็ได้เคยอ่านและตีพิมพ์ไว้ใน พ.ศ. ๒๔๗๘ ในบทความเรื่อง การขยายตัวของวัฒนธรรมอินเดีย-อารยัน (Expansion of Indo-Aryan Culture) ในจดหมายถึงวารสารของสมาคมเอเชีย (JASB) เล่มที่ ๑ ค.ศ. ๑๙๓๕ หน้า ๕๔ จากเมืองศรีเทพนี้ได้ค้นพบประติมากรรมที่น่าสนใจ และ ดร. เวลส์ (H. G. Quaritch Wales) ก็ได้เคยทำการขุดค้นที่นั่นบ้าง เมื่อเร็ว ๆ นี้ เจ้าหน้าที่ยของกรมศิลปากรได้ค้นพบจารึกใหม่อีก ๒ หลักซึ่งมีความสำคัญไม่ทัดเทียมกัน แต่ก็ที่น่าสนใจสำหรับประวัติศาสตร์ของดินแดนแถบนี้ทั้งสองหลัก จารึกทั้งสองหลักนี้ปัจจุบันรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

จารึกหลักแรกคือหลักที่ K. ๙๗๘ ค้นพบในป่าใกล้กับบ้านวังไผ่ ราว ๑๐ กิโลเมตรทางทิศเหนือของเมืองศรีเทพ จารึกอยู่บนเสาซึ่งมีรูปร่างไม่สม่าเสมอ เนื่องจากค้ำข้างได้แตกหักไปแต่ก็เคราะห์ดีที่มิได้ทำให้จารึกภาษาสันสกฤตนั้นต้องชำรุดเสียหายไปมากนัก จารึกหลักนี้แต่งเป็นร้อยแก้วภาษาสันสกฤต ๑๒ บรรทัด ใช้ตัวอักษรสมัยก่อนเมืองพระนครราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ เริ่มต้นด้วยศักราช แต่ก็คงเหลือแต่เพียงส่วนที่สี่ของเดือน ต่อจากนั้นจึงกล่าวถึงเทวรูปพระอิศวรซึ่งพระราชชาติทรงสร้างขึ้นเมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

พระราชชาติทรงพระนามว่าภวรมัน และศาสตราจารย์เซเดส์เข้าใจว่าคงเป็นองค์เดียวกับพระเจ้าภวรมันที่ ๑ แห่งอาณาจักรเจนละ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าในจารึกของอนุชาของพระองค์คือพระเจ้ามเหนทรวรมัน พระเจ้าภวรมันทรงเป็นราชนัดดาของพระเจ้าจักรพรรดิ (सार्वभौम) พระเจ้าภวรมันในศิลาจารึกศรีเทพหลักนี้ก็ทรงเป็นราชนัดดาของ

พระจักรพรรดิเช่นเดียวกัน แต่จารึกจากศรีเทพหลักนี้ทำให้เกิดมีปัญหาลึกลับเกี่ยวกับการลำดับเชื้อวงศ์

เราได้เคยเชื่อถือกันมาตามจนกระทั่งปัจจุบันว่าพระเจ้าภวรมันที่ ๑ ทรงมีพระบิดานามว่าวีรวรมัน ซึ่งเราก็ไม่สามารถทราบได้ว่าวีรวรมันองค์นี้เคยครองราชย์หรือไม่ แต่พระเจ้าภวรมันในศิลาจารึกที่เมืองศรีเทพทรงเป็นโอรสของประติวันทวรมัน ตอนนี้มีข้อขัดแย้งซึ่งเราอาจจะตัดสินปัญหาได้ถ้าเราแยกพระเจ้าภวรมันดังกล่าวออกเป็น ๒ องค์ แม้ว่า จะทรงมีบรรพบุรุษร่วมกันก็ตาม แต่ตามความจริงแล้ว ก็ไม่มีที่ใดเลยที่ได้กล่าวข้อความไว้ อย่างชัดเจนว่าพระเจ้าภวรมันที่ ๑ ทรงเป็นโอรสของวีรวรมัน เราได้สรุปความเกี่ยวพันนี้กัน เองจากบรรดาจารึกของอนุชาของพระองค์คือพระเจ้ามเหศวรมัน ซึ่งกล่าวว่าพระองค์ เป็นโอรสของวีรวรมัน (และเป็นราชนัดดาของพระจักรพรรดิ) และจากจารึกของพระชนิษฐ ภคินีองค์หนึ่งของพระเจ้ามเหศวรมันซึ่งทรงเป็นชายาของพราหมณ์โสสมศรมันและเป็นธิดา ของวีรวรมันด้วย อย่างไรก็ตามก็ยังมีกรณีที่น่าพิศวงและน่าอึ้งที่เกิดจากมารดาเดียวกันแต่มีได้เกิดจาก บิดาเดียวกัน แม้พระเจ้ามเหศวรมันและชายาของพราหมณ์โสสมศรมันจะทรงเป็นโอรส และธิดาของวีรวรมันก็ตาม แต่เชษฐาของพระองค์คือพระเจ้าภวรมันก็ไม่จำเป็นต้องเป็นโอรส ของวีรวรมันไปด้วย นอกจากนี้ในจารึกของขอมยังมีตัวอย่างของลูกพี่ลูกน้องที่ใช้คำเรียกว่า “พี่ชาย” คือพระเจ้าราเชนทวรมันในจารึกปราสาทบักษีจากรงได้ทรงเรียกผู้ที่ครองราชย์ก่อน พระองค์คือพระเจ้าหรรษวรมันที่ ๒ ว่า “เชษฐา” ในขณะที่พระมารดาของพระเจ้าหรรษวรมัน ที่ ๒ คือพระนางชัยเทวีพระมเหสีของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๔ ก็ทรงเป็นแต่เพียงพระเชษฐภคินี ของพระนางมเหศวรเทวีพระมารดาของพระเจ้าราเชนทวรมันเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ศาสตราจารย์เซเคส์จึงคิดว่าลำดับเชื้อสายใหม่ในจารึกที่เมืองศรีเทพเกี่ยว กับพระเจ้าภวรมันจะไม่ทำให้เราต้องคิดว่ามีพระราชอำนาจองค์หนึ่งแตกต่างไปจากพระเจ้า ภวรมันที่ ๑ พระราชาในจารึกที่ศรีเทพก็ทรงเป็นราชนัดดาของพระจักรพรรดิเช่นเดียวกับ พระเจ้าภวรมันที่ ๑ และพระจักรพรรดิองค์นี้ศาสตราจารย์เซเคส์ก็คิดว่าคงเป็นพระจักรพรรดิ แห่งอาณาจักรฟูนัน จารึกที่ศรีเทพก็ใช้ตัวอักษรเช่นเดียวกับจารึกของพระเจ้าภวรมันที่ ๑ ด้วย

เรายังไม่ทราบกันดีว่าร่องรอยทางโบราณคดีที่เมืองศรีเทพจะให้ความรู้ประการใด บ้างเกี่ยวกับเรื่องทางด้านการเมือง แต่จารึกใหม่ที่ศรีเทพนี้ก็แสดงให้เห็นว่าในต้นหรือกลาง พุทธศตวรรษที่ ๑๒ พระเจ้าภวรมันที่ ๑ ก็ทรงสามารถปราบปรามดินแดนแห่งบรรพบุรุษของ

พระองค์ และทรงมีอำนาจในลุ่มแม่น้ำป่าสักจนกระทั่งทรงสามารถสร้างศาสนสถานได้ อำนาจของอาณาจักรเจนละซึ่งเป็นอาณาจักรขอมแห่งแรกในดินแดนแถบนี้ในสมัยนี้ก็ ได้แสดงให้เห็นในเศษจารึกอีกหลักหนึ่งคือจารึกหมายเลข K. ๙๗๙ ซึ่งเป็นภาษาขอม และจากร่องรอยของโบราณวัตถุสถานขอมอีกหลายชนิดซึ่ง ดร. เวลส์ ได้กล่าวอ้างถึงไว้

จารึก

- (บรรทัดที่ ๑) — — ศกปทิสัว (ตุสเว)
- (บรรทัดที่ ๒) — — ศุภราชภูโม — — —
- (บรรทัดที่ ๓) — (ท) กุชรวุยุ อทวยาน น ปุร — — —
- (บรรทัดที่ ๔) — เลรุ อภยสุตภูริ — — —
- (บรรทัดที่ ๕) นนุท — —
- (บรรทัดที่ ๖) วิทโต ทิกษุ วิชยาต — —
- (บรรทัดที่ ๗) กาฎา ไว — — ภูตโยษ —
- (บรรทัดที่ ๘) ศิวามสุ สฎาปะเยต โส บี รา (ชา)
- (บรรทัดที่ ๙) ศุริจกัรวรุตตินปะตา ศุริ
- (บรรทัดที่ ๑๐) ปะฏิวินุทรวรมณโณ ย(ะ)
- (บรรทัดที่ ๑๑) ศุริภาวรัมเมนุทรมสมสุ ตตย
- (บรรทัดที่ ๑๒) จ ราชโยทุภเว กาเล ๑

คำแปล

ในศักราช ขึ้น ๘ ค่ำ ในทิศซึ่งดินแดนไม่ได้ถูกแบ่งออกเป็น ๒ ภาค โด่งดังในทุกทิศ (รูป) พระอิศวรได้สร้างขึ้นโดยพระราชอาองค์นี้ ผู้ทรงเป็นราชันดาดาแห่งพระศรีจักรพรรดิ เป็นโอรสแห่งศรีประติวินทรวรมัน (ทรงนามว่า) ศรีภาวรมัน คล้ายกับพระอินทร์ เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติ

จารึกหมายเลข K. ๙๗๙ มาจากสถานที่ซึ่งอยู่ห่างจากที่ค้นพบจารึกหลักแรกเล็กน้อย เพราะเหตุว่าบ้านหนองไม้สอซึ่งได้ค้นพบจารึกอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านวังไผ่ไปเพียง ๒-๓ กิโลเมตร

เป็นจารึกภาษาขอมสั้น ๆ ๓ บรรทัด และบรรทัดที่ ๓ ก็ถูกอุดเสียด้วย ตัวอักษร อยู่ในสมัยเมืองพระนครของขอมและอาจเก่าขึ้นไปถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ ในสมัยซึ่งตัว “ร” ๒ ชีต และตัว “ร” ชีตเดี่ยว ได้คงใช้อยู่ควบคู่กันไป ทั้งในจารึกหลักนี้ มีค่านามของ เสตญและการกล่าวถึงบริวารหญิง (ไต) ๓ คน และไม่มีอะไรมากไปกว่านั้นอีก

จารึก

(บรรทัดที่ ๑) เสตญ อีสาน

(บรรทัดที่ ๒) ไต วรลักษมี ไต เคารี ไต

(บรรทัดที่ ๓) (ถูกอุด)

